

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-20\(49\)-35-47](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-20(49)-35-47)
УДК 373.2.015.311

Волік Наталія Миколаївна,

аспірантка кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького.

Мелітополь, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-2511-5782>
natalia.volik@mdpu.org.ua

Ляпунова Валентина Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького.

Мелітополь, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-5658-8128>
lapunova001@gmail.com

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПИТАНЬ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКА В ДЕРЖАВНОМУ СТАНДАРТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ЧИННИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ

Анотація. У статті порушується питання мінливості сучасного світу, що зумовлює необхідність спрямовувати розвиток особистості відповідно до викликів часу. Надано короткий історичний огляд зміни освітньої парадигми в нашій країні, а також у європейському освітньому просторі. В цьому зв'язку представлено думки та висновки вітчизняних фахівців і міжнародних експертів в галузі освіти. Вказується на те, що дошкільний період – це фундамент становлення особистості людини, а отже, формування засад її розвитку необхідно починати саме в цьому віці. Наведено перелік науковців, які займаються дослідженням питань розвитку емоційної сфери дошкільника, а також їхніх колег, що переймаються проблемами комунікативної компетентності дитини дошкільного віку. Показано, що науково-педагогічна спільнота відреагувала на означені виклики часу створенням нових стандартів освіти. Мова йде про оновлений Базовий компонент дошкільної освіти. Визначено, що на відміну від попередніх редакцій Базового компоненту дошкільної освіти, розвитку емоційної складової надавалась опосередковану увагу. В новітньому ж стандарті, вона виділена в окрему складову усіх освітніх ліній. Надано визначення поняттю «освітне

середовище». Розглянуто також його вплив на досягнення розвивальних цілей сучасної освіти, що є основною думкою запропонованого під час створення стандарту так званого «конструктивістського підходу». Методологічними засадами дослідження є аналіз зазначених програм щодо розвитку емоційної сфери дитини дошкільного віку, результатом чого виявилась детермінація понять «емоційний інтелект» і «комунікативна компетентність» дошкільника, визначення їхнього взаємозв'язку. Означено протиріччя між оновленим базовим компонентом та чинними програмами, якими наразі користуються педагоги в закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: дошкільник; емоційна сфера; емоційний інтелект; комунікативна компетентність; освітні програми; базовий компонент.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Події останніх років засвідчили всьому світовому співтовариству, що головною рисою нашого часу є мінливість, а також нестабільність сучасного світу. Тож, основною рисою особистості людини XXI століття має стати не тільки вміння протистояти негараздам сьогодення, а й здатність «перенастроювати» свою систему світосприйняття відповідно до викликів часу. Цей процес формування нових навичок вже розпочався, і розпочався стихійно, підтверджуючи головний принцип розвитку особистості: «Розвиток неможливо зупинити, він буде відбуватись попри все. Але його можливо направити. Так от, вчасно визначити напрям розвитку людини нашого часу, спрямувати його в конструктивне русло – це завдання, яке постає перед усією науково-педагогічною спільнотою. І починати цю роботу варто вже з дошкільного віку, оскільки саме в цей період розширюється та збагачується емоційний досвід дитини, формується емоційне ставлення до себе, інших людей та навколишньої дійсності загалом, що відображається в особливостях емоційної поведінки дитини у процесі соціальної взаємодії та спілкування з іншими дітьми й дорослим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Емоційним розвитком дитини дошкільного віку опікується низка дослідників сучасності (Т. Піроженко, О. Байер, О. Косенчук, І. Мельничук, Н. Трофаїла та ін.). Комунікативну компетентність дитини дошкільного віку досліджує ціла когорта науковців (А. Дяченко, Н. Гавриш, А. Богуш, Г. Васьківська, М. Листопад та ін.). Емоційний інтелект, як новітній феномен, який охоплює майже всі сфери життєдіяльності особистості, цікавить зараз багатьох дослідників. Проте аналізу оновленого базового компонента та чинних освітніх програм з огляду на вказані дефініції, нами віднайдено не було.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою даної статті є огляд деяких чинних освітніх програм дошкільної освіти, а саме «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Я у світі» та аналіз їхнього змісту відносно емоційного розвитку дошкільника і комунікативної компетентності, вказати на взаємозв'язок цих понять із поняттям «емоційний інтелект»; а також висунуто *гіпотезу*, що існуючі програми, хоча і відповідають загальному змісту дошкільної освіти, проте мають бути оновлені відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти України (БКДО-2021).

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: ознайомити з останніми змінами в дошкільній освіті; наголосити на конкретних відмінностях попередньої редакції БКДО та новим стандартом дошкільної освіти; розкрити сутність деяких понять («освітнє середовище», «комунікативна компетентність», «емоційний інтелект»); надати аналіз найбільш поширених освітніх програм відносно розвитку емоційної сфери дошкільника; означити проблему невідповідності цілей БКДО-2021 повноті їх реалізації у чинних освітніх програмах.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Як відомо, дошкільний вік – це початок життя і період становлення усіх соціальних функцій дитини. Як вказано в Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, «...дошкільна освіта – перша ланка системи безперервної освіти, що закладає підґрунтя розвитку особистості дитини, є передумовою її самореалізації в подальшому навчанні та розвитку впродовж життя. Відповідно до Міжнародної класифікації стандартів освіти (ISCED), нульовий рівень освіти – рання дитяча освіта – охоплює два стратегічно важливі періоди: ранній вік (від одного року до трьох років) та дошкільний вік (від трьох до шести-семи років)» [1]. Тож, зрозуміло, що розвивати так звані soft-skills навички, про які однозначно наголосив форум в Давосі [2], необхідно починати змалку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для вирішення поставленої мети було використано наступні теоретичні методи наукового дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури з теми, класифікація та упорядкування отриманої інформації.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Ретроспективний огляд останніх подій в освіті показує, що нарешті

розпочалась активна фаза реформи української освітньої галузі, про яку ще на початку становлення молодій українській державі, проголосив І. Бех. У своїй праці «Особистісно зорієнтоване виховання», він запропонував переорієнтацію усієї освіти на особистісно орієнтовний підхід, і тим самим розпочав процеси трансформації освітньої парадигми в Україні [3].

З тих пір, було багато зроблено на шляху гуманізації освітнього процесу. Одним з перших вагомих кроків було створення у 1998 році Базового компонента дошкільної освіти (БКДО), як орієнтиру організації педагогічної роботи в закладах дошкільної освіти (ЗДО). У Базовому компоненті дошкільної освіти (ред. 2012 р.), розширено і доповнено пріоритети, оголошені вектором євроінтеграції суспільства, які були покладені в основу нових освітніх програм, що неодноразово проходили процедуру переліцензування і успішно впроваджувались в системі дошкільної освіти України.

Але часи змінюються. 2021 рік став роком виходу в світ Державного стандарту дошкільної освіти, що є новою редакцією БКДО. Він не тільки став містком між дошкільною та початковою ланками освіти, а й посилив гуманістичні засади європейського погляду на розвиток дошкільної ланки освіти [4].

Поміж усього іншого, про це також свідчать численні доповіді експертів з дошкільної освіти, як серед українських науковців та практиків, так і серед міжнародних діячів освіти, економіки та культури.

Так, іще до офіційного прийняття цього важливого документу, відбувся Круглий стіл «На шляху до якісного дошкільця», за участю міжнародних експертів. У своїй доповіді, експертка Ради ЮНІСЕФ Мажена Рафальська, згадала так звані «чотири стовпи освіти», посилаючись на відомого політичного та економічного діяча Жака Делора [5].

У своїй доповіді «Освіта: прихований скарб», він сформулював ключові завдання освіти на XXI століття: уміння вчитись, уміння діяти, уміння бути й уміння жити разом [6]. Формуванню саме таких навичок послуговує один із напрямків розвитку особистості – розвиток емоційного інтелекту.

Емоційний інтелект (EI – англ. *Emotional intelligence*) – здатність ефективно розбиратися в емоційній сфері людського життя: розуміти емоції і емоційне підґрунтя відносин, використовувати свої емоції для вирішення завдань, пов'язаних з відносинами та мотивацією [7].

У попередніх редакціях Базового компоненту дошкільної освіти, розвитку емоційної складової надавалась опосередкована увага. В новітньому ж стандарті, вона виділена в окрему складову усіх освітніх ліній – «*Емоційно-ціннісне ставлення*». Адже, створюючи Базовий компонент дошкільної освіти, розробники наголошували, що «потрібно пам'ятати про загальні цінності, про

те, що виховуючи дитину, ми підтримуємо її» [5].

Та ж М. Рафальська, відзначила, що в Базовому компоненті, окрім цілей і результатів, важливим є саме педагогічний підхід. Також, Мажена запропонувала так званий «конструктивістський підхід», який, на відміну від «об'єктивістського», проголошує одним із головних понять *освітнє середовище*.

Тому, саме освітньому середовищу в БКДО приділяється особлива увага. В держстандарті вказано наступні його елементи:

1. Відносини дитини з іншими людьми – дитина має відчувати тепло і прийняття. Важливим тут є емоційний комфорт дитини, її можливість висловити свої думки та емоції. А також можливість вибору, можливість зрозуміти і відчувати, що її поважають. Повага має демонструватись на ділі.

2. Предметно-просторове середовище. Воно має бути доступним та насиченим, має стимулювати і мотивувати [4].

Також, одним із ключових понять БКДО є «компетентності». Це, як стверджують його автори, результат дошкільної освіти, який формується під час специфічно дитячих видів діяльності дитини у ЗДО [4].

Як вказує керівниця робочої групи з розробки новітнього БКДО, Тамара Піроженко, орієнтуючись на виокремленні в Базовому компоненті освітні лінії, варто розробляти зміст всеукраїнських, регіональних та парціальних програм [5].

Але, на даний час діють розроблені раніше програми: «Дитина в дошкільні роки», «Дитина», «Українське довкілля», «Я у світі» та інші.

З огляду на появу нової редакції БКДО, нами було проведено аналіз декількох з існуючих та затверджених Міністерством освіти і науки України, програм. А саме, нас цікавить напрям розвитку емоційної сфери дошкільника, розвиток якої коригується з розвитком емоційного інтелекту дитини дошкільного віку. У табл. 1 представлено усі показники, що стосуються емоційної сфери дитини та розвитку емоційного інтелекту, віднайдені нами в програмі «Дитина в дошкільні роки» для дітей старшого дошкільного віку.

Таблиця 1

Показники компетентності дітей 6–7 року життя за програмою «Дитина в дошкільні роки» [8]

Освітня лінія	Напрямок	Компетентність
1	2	3
Особистість дитини	Здоров'я та фізичний розвиток	Робить висновки про те, як стимулюється настрій, якими видами діяльності, як настрої відбивається на потребах, інтересах, діяльності, фізичному і психічному станах; може інформувати словами вихователя про своє перенапруження і почуття дискомфорту від нього

Продовження табл. 1

1	2	3
Особистість дитини	Гігієна та безпека життєдіяльності	Може прийняти рішення в разі екстремальних ситуацій удома; усвідомлює вплив стану тіла на здоров'я, визначає свій настрій
	Самоставлення. Гендерна соціалізація	Для хлопчиків характерною є емоційна стриманість, для дівчаток – вольовий контроль над емоціями
	Інформаційна культура	Розуміє, що різні люди можуть сприйняти одну й ту саму інформацію по-різному
Дитина в соціумі	Соціалізація. Сім'я. Родина	Виявляє доброту, турботу, увагу; уміє просити допомоги й надавати її в разі потреби; поважає бажання інших людей; може стримувати себе та заявляти про свої потреби в прийнятній формі; добре орієнтується в новій обстановці; розуміє різний характер ставлення до неї тих, хто оточує; уміє помічати зміни настрою, емоційні стани близьких дорослих й однолітків, ураховувати це під час спілкування; керує своєю поведінкою, прагне спілкуватися та діяти так, щоб не завважати іншим; має позитивну самооцінку і розуміє свою соціальну відповідність у партнерських взаємовідносинах з однолітками
Дитина в природному довкіллі	Природа планети Земля. Світ неживої природи	Усвідомлює необхідність збереження живої та неживої природи, засуджує негативні вчинки дорослих, однолітків
Дитина у світі культури	Образотворче мистецтво	Сприймає лінію, колір, композицію, ритм як вираження настрою та стану художнього твору; дає їм емоційно-образну характеристику; виражає свої почуття колористичною гамою, композиційним рішенням, ритмічною послідовністю, формотворенням; уміє на елементарному рівні аналізувати твір образотворчого мистецтва, дає йому емоційно-образну характеристику
	Музика	Розрізняє музику за характером (спокійна, весела, урочиста, сумна, тривожна, ніжна, ігрова, легка, рухлива, жвава тощо); може слухати музику в дитячому садку і вдома, емоційно відгукуватися на неї, самостійно розрізняти засоби музичної виразності; розповідати про свої враження від почутої музики; уміє використовувати свої знання про музику в самостійній художній діяльності; передавати у творчих рухах та малюнках настрої, характер музичного образу, зміст твору
	Театр	Має уявлення про театр як вираження життєвих ситуацій в акторській грі, виявляє себе емоційним і естетично чутливим глядачем; співпереживає персонажам, розуміє зміст дійства, вистави, усвідомлює колективний характер дієтворення; розуміє театральний образ як живу акторську дію з використанням засобів мовлення, міміки, жестів, рухів, музики, танцю, співу для передачі образу, ідентифікує почуття і вчинки персонажів із власними
	Художньо-мовленнева діяльність	Упізнає за описом героїв (чи за ілюстраціями) назву казки, добре розуміє мораль різних типів казок, використовує реалістичні оцінки вчинків та поведінки казкових героїв, зіставляє вчинки казкових героїв із власною поведінкою і поведінкою однолітків

Продовження табл. 1

1	2	3
Гра дитини	Гра як провідна діяльність	Дотримується рольових способів поведінки, етичних норм спілкування
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	Конструювання	Уміє працювати в колективі, бере участь у колективних проектах
Мовлення дитини		Комплексно застосовує мовні та немовні засоби з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміє орієнтуватися в ситуації спілкування, виявляє ініціативність, стриманість у спілкуванні

Таблиця 2 відображає інформацію щодо емоційного розвитку дошкільника в межах програми «Дитина».

Таблиця 2

Показники компетентності дітей 6–7 року життя за програмою «Дитина» [9]

Освітній напрям	Показник, що стосується ЕІ
Зростаємо дужими	Виявляють витримку, чесність, позитивні емоції, уміють переборювати негативний психічний стан під час виконання фізичних вправ/різних рухових дій у різноманітних ситуаціях
Мова рідна, слово рідне	Діти інтонацією передають різний емоційний стан
Художня література	Аналізують та адекватно оцінюють характер та вчинки персонажів
Дитина у довкіллі	Діти спроможні дотримуватись культури людських взаємин, навичок взаємної поваги у спілкуванні та спільній діяльності
Граючись, зростаємо	Відтворюють у творчих іграх взаємини людей; уникають конфліктів під час гри
Віконечко у природу	Діти виявляють яскраво виражені позитивні емоційно-ціннісні реакції стосовно об'єктів та явищ природи; прагнення співчувати та співпереживати природі
Математична скарбничка	–
Чарівні фарби та талановиті пальчики	Емоційно відгукуються на прояви прекрасного в житті, природі та мистецтві; уміють аналізувати твір мистецтва, визначати його настрій; сприймають лінію, колір, композицію, ритм як засоби вираження настрою та стану художнього твору, вміють давати їм емоційно-образні характеристики, виражають свої почуття через художні засоби
Привчаємось працювати	Пишаються власними успіхами та успіхами своїх товаришів у праці

Аналіз програми розвитку «Я у світі» показав, що вона орієнтується на показники емоційної готовності дитини на передодні вступу до школи. За вказаною програмою, дитина:

- співпереживає, вміє щиро виражати свої емоції та почуття;
- диференціює емоційно-смысловий характер зовнішніх впливів;
- знає основні емоції, вміє виражати їх за допомогою міміки, жестів, голосу;
- адекватно виражає свої емоції та реагує на зовнішні обставини;
- чутлива до значущих людей, виявляє чутливість;
- володіє елементарною емоційною культурою [10].

Як ми бачимо, емоційна сфера дитини виявляється не тільки в безпосередньому, прямому зв'язку із розвитком особистості дитини. Вона опосередковано впливає та взаємодіє з іншими компетентностями дитини.

Нами вбачається безпосередній, тісний зв'язок «емоційної розумності» дитини із комунікативним розвитком дошкільника.

Якщо розглядати комунікативну компетентність, то Державний стандарт дошкільної освіти висвітлює це питання здебільшого через освітню лінію «Мовлення дитини» і надає наступне визначення: *комунікативна компетентність* – це здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби відстоювати свою позицію [11].

Формування ж навичок, пов'язаних з цією компетентністю, природно, найефективніше відбувається шляхом розвитку емоційного інтелекту. Виходячи з ознак, що відповідають високому рівню розвитку емоційного інтелекту, ймовірно, що люди з високим рівнем ЕІ більш точно розпізнають значення комунікативних повідомлень, та відповідають на них більш соціально прийнятним способом, у порівнянні з індивідуумами з нижчими показниками ЕІ.

За результатами наших досліджень, до цих ознак належать:

- дитина зорієнтована на інших; розуміє потреби інших і прагне знайти шляхи їхньої реалізації;
- дитина впевнено, без допомоги називає усі емоції за їхніми ознаками;
- дитина надає конкретну відповідь, розгорнуто описує причини виникнення емоції;
- дитина впевнено, без підказки обирає адекватний варіант дій у ситуаціях допомоги іншим.

Емоції виконують соціальну та комунікативну функції, передаючи інформацію про людські наміри, координуючи ситуації міжособистісної взаємодії. Для успішної комунікації, людина має адекватно передавати емоційну забарвленість інформації. Отже, емоційна та комунікативна

компетентності є життєво необхідними для ефективної та успішної соціальної взаємодії.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

У Державному стандарті дошкільної освіти визначено змістові орієнтири для цілісного розвитку особистості дитини і сформульовано наскрізні уміння, на яких базується життєва компетентність людини, а саме: здатність працювати в команді; аналітичне, критичне мислення; здатність оцінювати ситуацію і приймати рішення; розрізняти та конструктивно керувати емоціями (розвинутий емоційний інтелект); логічно обґрунтовувати вибір своїх дій.

Проте, існуючі програми розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку, недостатньо висвітлюють нову парадигму освіти України. Тому, подальшу роботу в цьому напрямку визначає саме створення освітніх програм, з урахуванням акцентів БКДО-2021, а саме: емоційно-ціннісне ставлення до усіх видів діяльності; емоційно-насичене предметно-ігрове середовище; партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти з батьками вихованців, робота у тріаді «діти-педагоги-батьки».

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження передбачають огляд інших чинних освітніх програм відносно розвитку емоційної сфери дошкільника. А також, моніторинг та аналіз змін у змісті програмового забезпечення державного стандарту дошкільної освіти, з метою подальшого забезпечення його цілей відповідними освітніми програмами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] *Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку.* Київ, Україна: ФОП Ференець В. Б., 2020.
- [2] *The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution.* [Online]. Available: <https://is.gd/TX759E> Accessed on: April 09, 2022.
- [3] І. Д. Бех, *Особистісно зорієнтоване виховання.* Київ, Україна: Ін-т змісту і методів навчання, 1998.
- [4] О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, та Л. В. Куземко, *Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження.* Харків, Україна: Вид-во «Ранок», 2021.
- [5] О. Г. Косенчук, Л. В. Куземко, О. А. Венгловська, та І. М. Новик, «На шляху до

якісного довкілля», матеріали круглого столу. Київ, Україна: УІРО, 2021. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/3Ceeen> Дата звернення: Квіт. 09, 2022.

- [6] Delors, Jacques et al, *Learning: The Treasure Within*. Paris, France: UNESCO, 1996. [Online]. Available: <https://is.gd/3d2jKQ> Accessed on: April 09, 2022.
- [7] И. Н. Андреева, «Эмоциональный интеллект: исследование феномена», *Вопросы психологии*, № 3, с. 78–86, 2006.
- [8] В. О. Огнев'юк, та ін. *Дитина*. Київ, Україна: ун-т ім. Б. Грінченка, 2020.
- [9] К. Л. Крутій, та ін., *Дитина в дошкільні роки*. Запоріжжя, Україна: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2016.
- [10] О. Л. Кононко, та ін., *Я у світі*. Київ, Україна: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019.
- [11] Т. О. Піроженко, та ін., «Освітній напрям "Мовлення дитини"», у Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, Україна: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2021. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/XwIwDd> Дата звернення: Квіт. 09, 2022.

IMPLEMENTATION ISSUES EMOTIONAL AND COMMUNICATIVE SPHERE OF PRESCHOOLIST IN THE STATE STANDARD OF PRESCHOOL EDUCATION AND CURRENT EDUCATIONAL PROGRAMS

Natalia Volik,

The postgraduate of the chair
of pre-school education and social work
of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University.
Melitopol, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-2511-5782>
natalia_volik@mdpu.org.ua

Valentina Lapunova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the chair of pre-school education and social work
of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University.
Melitopol, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-5658-8128>
lapunova001@gmail.com

Abstract. The article raises the issue of variability of the modern world, which necessitates directing the development of personality in accordance with the challenges of time. A brief historical overview of the changing educational paradigm in our country, as well as in the European educational space. In this regard, the opinions and conclusions of domestic

experts and international experts in the field of education are presented. It is pointed out that the preschool period is the foundation of the formation of a person's personality, and therefore, the formation of the foundations of its development must begin at this age. The list of scientists who study the development of the emotional sphere of preschoolers, as well as their colleagues who are concerned about the problems of communicative competence of preschool children. It is shown that the scientific and pedagogical community has responded to these challenges by creating new standards of education. This is an updated Basic component of preschool education. It is determined that in contrast to the previous editions of the Basic component of preschool education, the development of the emotional component was given indirect attention. In the latest standard, it is allocated to a separate component of all educational lines. The definition of the concept of "educational environment" is given. Its influence on the achievement of the development goals of modern education is also considered, which is the main idea of the so-called "constructivist approach" proposed during the creation of the standard. The methodological principles of the study are the analysis of these programs for the development of the emotional sphere of preschool children, which resulted in the determination of "emotional intelligence" and "communicative competence" of preschoolers, determining their relationship. Contradictions between the updated basic component and the current programs currently used by teachers in preschool education institutions have been identified.

Key words: preschooler; emotional sphere; emotional intelligence; communicative competence; educational programs; basic component.

ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ ВОПРОСОВ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНОЙ СФЕРЫ ДОШКОЛЬНИКА В ГОСУДАРСТВЕННОМ СТАНДАРТЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ДЕЙСТВУЮЩИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММАХ

Волик Наталья Николаевна,

аспирант кафедры дошкольного образования и социальной работы
Мелитопольского государственного педагогического университета
им. Богдана Хмельницкого.

Мелитополь, Украина.

 <https://orcid.org/0000-0002-2511-5782>
natalia.volik@mdpu.org.ua

Ляпунова Валентина Анатольевна

доктор педагогических наук, профессор,
профессор кафедры дошкольного образования и социальной работы
Мелитопольского государственного педагогического университета
им. Богдана Хмельницкого.
Мелитополь, Украина.

 <https://orcid.org/0000-0002-5658-8128>
lapunova001@gmail.com

Аннотация. В статье поднимается вопрос изменчивости современного мира, что обуславливает необходимость направлять развитие личности в соответствии с вызовами времени. Представлен краткий исторический обзор изменения образовательной парадигмы в нашей стране, а также в европейском образовательном пространстве. В этой связи представлены мнения и выводы отечественных специалистов и международных экспертов в области образования. Указывается на то, что дошкольный период – это фундамент становления личности человека, следовательно, формирование принципов его развития необходимо начинать именно в этом возрасте. Приведен перечень ученых, занимающихся исследованием вопросов развития эмоциональной сферы дошкольника, а также их коллег, занимающихся проблемами коммуникативной компетентности ребенка дошкольного возраста. Показано, что научно-педагогическое сообщество отреагировало на указанные вызовы времени созданием новых стандартов образования. Речь идет об обновленном Базовом компоненте дошкольного образования. Определено, что в отличие от предыдущих редакций Базового компонента дошкольного образования, развитию эмоциональной составляющей уделялось опосредованное внимание. В новейшем же стандарте она выделена в отдельную составляющую всех образовательных линий. Дано определение понятию «образовательная среда». Рассмотрено также ее влияние на достижение развивающих целей современного образования, являющегося основной мыслью предложенного при создании стандарта так называемого «конструктивистского подхода». Методологическими основами исследования является анализ указанных программ относительно развития эмоциональной сферы ребенка дошкольного возраста, результатом чего оказалась детерминация понятий «эмоциональный интеллект» и «коммуникативная компетентность» дошкольника, определение их взаимосвязи. Обозначено противоречие между обновленным базовым компонентом и действующими программами,

которими користуються педагоги в установах дошкільного навчання.

Ключевые слова: дошкільник; емоційна сфера; емоційний інтелект; комунікативна компетентність; освітні програми; базовий компонент.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Kontsepsiia osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku. Kyiv, Ukraina: FOP Ferenets V. B., 2020.
- [2] The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution. [Online]. Available: <https://is.gd/TX759E> Accessed on: April 09, 2022.
- [3] I. D. Bekh, Osobystisno zorientovane vykhovannia. Kyiv, Ukraina: In-t zmistu i metodiv navchannia, 1998.
- [4] O. H. Kosenchuk, I. M. Novyk, O. A. Venhlovska, ta L. V. Kuzemko, Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity: osoblyvosti vprovadzhennia. Kharkiv, Ukraina: Vyd-vo «Ranok», 2021.
- [5] O. H. Kosenchuk, L. V. Kuzemko, O. A. Venhlovska, ta I. M. Novyk, «Na shliakhu do yakisnoho dovkillia», materialy kruhloho stolu. Kyiv, Ukraina: UIRO, 2021. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/3Ceeen> Data zvernennia: Kvit. 09, 2022.
- [6] Delors, Jacques et al, *Learning: The Treasure Within*. Paris, France: UNESCO, 1996. [Online]. Available: <https://is.gd/3d2jKQ> Accessed on: April 09, 2022.
- [7] I. N. Andreeva, «Emocional'nyj intellekt: issledovanie fenomena», *Voprosy psihologii*, № 3, s. 78–86, 2006.
- [8] V. O. Ohneviuk, ta in. *Dytyna*. Kyiv, Ukraina: un-t im. B. Hrinchenka, 2020.
- [9] K. L. Krutii, ta in., *Dytyna v doshkilni roky*. Zaporizhzhia, Ukraina: TOV «LIPS» LTD, 2016.
- [10] O. L. Kononko, ta in., *Ya u sviti*. Kyiv, Ukraina: TOV «MTsFER-Ukraina», 2019.
- [11] T. O. Pirozhenko, ta in., «Osvitnii napriam "Movlennia dytyny"», u Bazovyi komponent doshkilnoi osvity. Kyiv, Ukraina: TOV «MTsFER-Ukraina», 2021. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/XwIwDd> Data zvernennia: Kvit. 09, 2022.

Стаття надійшла до редакції
09 квітня 2022 року